

Politisk kronik 2. halvår 1990

Lars Bille, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet

Juli var i indenrigspolitisk henseende en særdeles stilfærdig måned. Det kunne kun blive til lidt skærmydsler mellem regeringen og Socialdemokratiet om størrelsen af en besparelse på forsvarsbudgettet. Det endte med 70 mio. kr. I løbet af august måned blev dagsordenen imidlertid for alvor sat for efterårets politiske drøftelser.

For det første indeholdt den forhandlingerne om finansloven for 1991. Regeringen fremlagde den 28. august dens forslag til finanslov. Forslaget viste, at regeringen regnede med samlede indtægter på godt 291 mia. kroner og samlede udgifter på godt 307 mia. kroner, altså et underskud på omkring 16 mia. kroner. I forslaget havde regeringen indarbejdet en række besparelser på ialt 7.7 mia. kroner. Blandt de største besparelser kan nævnes a) 1.7 mia. ved en fortsættelse af moderniserings- og afbureaukratiseringsplanen, hvilket skulle betyde en personalereduktion på 2200 (hvortil kom en naturlig afgang på godt 4.000) og en sænkning af driftsudgifterne med 2 procent, b) 1 mia. på dagpengeområdet gennem et bortfald af retten til at modtage dagpenge i de første tre dage af ledighedsperioden, en nedsættelse af demittendsatsen for nyuddannede EFG-elever og en fjernelse af retten til dagpenge til nyuddannede med en boglig uddannelse, c) en privatisering af teletjenesten, d) nedsættelse af boligstøtten med 668 mio., e) nedsættelse af statens tilskud til arbejdsgivernes arbejdsskadeforsikring med 1 mia. f) ned-

sættelse af landsbrugs- og erhvervstøtte med 558 mio., samt en reduktion af medicintilskuddet på 300 mio.

Finansminister Henning Dyremose ledsagede fremlæggelse af forslaget med en understregning af, at regeringen anså de samlede statslige udgifter for at være det absolut højeste regeringen kunne acceptere. Besparelserne kunne erstattes med andre, men kun såfremt det samlede sparemål blev nået. Endvidere anså regeringen det for nødvendigt, at den samlede opsparing i samfundet blev øget. Dette kunne ikke gøres ved at hæve beskatningen, da det blot ville forværre de eksisterende strukturproblemer og vanskeliggøre tilpasningen til Det indre Marked. En sænkning af beskatningen var vejen frem til sikring af »varig fremgang i produktion og beskæftigelse«, som standardvendingen lyder fra finansministre.

De politiske reaktioner på regeringens forslag var meget negative. Socialdemokratiet fandt, at forslaget lå meget langt fra, hvad det kunne støtte, fordi det i alt for høj grad forringede vilkårene for de mennesker, der i forvejen var ramt af regeringens økonomiske politik. Regeringen skulle hellere koncentrere sig om forsvaret end om de arbejdsløse, når der skulle spares. Partiet afviste altså det foreliggende forslag som socialt skævt, men ville dog gerne samarbejde med regeringen om udarbejdelse af en helt anden økonomisk politik.

Heller ikke Fremskridtspartiet fandt forslaget godt nok. Der manglede bl.a. større besparelser og flere privatiseringer. Centrumdemokraterne ville under alle omstændigheder stemme for finansloven, men for at partiet skulle indgå i et egentligt finanslovsforlig skulle der over en årrække sikres en lettelse for boligejerne, ligesom partiet var meget kritisk over for besparelserne på bolig- og dagpengeområdet. Kristeligt Folkeparti fastholdt sin tidligere erklærede stilling, at det ikke ville indgå i et finanslovsforlig, der, som det var tilfældet i 1989, alene baserede sig på regeringens og Fremskridtspartiets stemmer. Erfaringerne hermed talte efter partiets mening klart imod. (se Økonomi og Politik 1990, nr.3, side 65).

Det var således svært umiddelbart at se, hvor regeringen skulle finde sit flertal for finansloven. Men ret beset var der jo intet nyt i det, blot endnu en understregning af de arbejdsvilkår der rådede under mindretalsparlamentarismen.

Det andet punkt på efterårets dagsorden var drøftelserne om en dagpenge- og efteruddannelsesreform. Den 3. juli havde LO's forretningsudvalg godkendt en omfattende rapport udarbejdet af det såkaldte Hans Jensenudvalg. Denne rapport skulle indgå i de 4-partsdrøftelser, som forventedes påbegyndt i løbet af efteråret. Men LO betingede sig, belært af erfaringerne fra forårets 4-partsforhandlinger (se Økonomi og Politik 1990, nr.3, s.67), at regeringen på forhånd skulle aftale det politiske grundlag for udvalgsarbejdet med Socialdemokratiet.

Det tredje tema var en nedsættelse af skatten på arbejdsindkomster. På et radikalt sommergruppemøde fremsattes den 17. august et forslag om helt eller delvist at afskaffe 6%-skatten af skattepligtige indkomster over 150.000 kr. Begrundelsen var, at det ville være regeringens og Folketingets bedste bi-

drag til fornuftige overenskomster – d.v.s. overenskomster med små lønstigninger – og dermed til en forbedring af konkurrenceevnen, betalingsbalancen og beskæftigelsen. Finansieringen af skattenedsættelsen skulle ske gennem omlægninger og en stigning i beskatning af personer med højere indkomster. På et konservativt sommerstævne den 19. august gav statsminister Poul Schlüter sin fulde tilslutning til forslaget. Regeringen havde med andre ord spillet ud med et konkret forslag. Det blev ikke umiddelbart afvist af de andre partier. Men Socialdemokratiet stillede sig meget skeptisk dels fordi lettelsen ikke ville gavne de lavestlønnede, dels fordi de fandt problemer med finansieringen. Med det store underskud statsbudgettet udviste, mente partiet iøvrigt ikke, at der var råd til skattelettelser.

I de følgende måneder blev disse tre temaer – finanslovsforslag, dagpengereform og skatreforslag vævet ind i hinanden, således at indrømmelser eller betingelser på et felt havde konsekvenser for et af de andre. Det blev mere og mere åbenbart, at regeringens taktik fra foråret med at tage et område ad gangen ville blive overmåde vanskelig at gentage.

Da eksempelvis finanslovsforslagets besparelser på 1 mia på dagpengeområdet blev kendt, meddelte Socialdemokratiet omgående, at det anså disse besparelser for at være en afgørende hindring for igangsættelsen af 4-partsdrøftelserne. På et kontaktudvalgsmøde mellem parti og fagbevægelse afstemte de deres holdninger, således at tidligere oplevede skismaer kunne elimineres fra starten. Stillet over for denne kendsgerning indvilgede regeringen i, at 4-partsdrøftelserne kunne finde sted, uden at udvalget var bundet af regeringens finanslovsforslag eller bestemte beløbsrammer, ligesom regeringen afstod fra at fremlægge konkrete lovforslag om besparelser på dagpengeområdet, så længe udvalget arbejdede.

På Socialdemokratiets årsmøde i Vejle den 2.-3. september profileredes partiets afstand til regeringens generelle økonomiske politik: finansloven skulle skrives helt om, skatteomlægninger og ikke skattelettelse, en ekspansiv erhvervspolitik, en øget satsning på efteruddannelse var nogle af meldingerne. De blev ledsaget af forsikringer fra LO's formand Finn Thorgrimson om, at det ikke ville lykkes for regeringen at spille parti og fagbevægelse ud mod hinanden. Desuden erklærede partiformanden Svend Auken, at partiet efter næste valg ville arbejde ihærdigt på at danne en bred flertalsregering under socialdemokratisk ledelse. De foregående års stærke markering af et samarbejde med SF blev nedtonet til fordel for en åbning over for de borgerlige partier, især de små midterpartier. Årsmødet vedtog endvidere, at partiet skulle have et nyt principprogram til afløsning af 1977-programmet. Et programarbejde blev igangsat med signaler fra ledelsen om, at de socialistiske passager skulle dæmpes, medens tilslutningen til en reguleret markedøkonomien skulle betones mere. Det nye program skal forelægges kongressen i 1992.

Den 15.-16. september afholdt Det radikale Venstre landsmøde i Nyborg. Et af landsmødets hovedtemaer var – udover stærke markeringer m.h.t. miljø, flygtninge og Øresundsbro – appellen til Socialdemokratiet om at samarbejde med regeringen. Socialdemokratiets ønske om at deltage i en bred flertalsregering, et ønske som også de radikale delte, ville efter de radikales mening blive udelukket i meget lang tid fremover, såfremt Socialdemokratiet igen stemte imod finansloven. Landsmødet præciserede, at nedsættelsen af 6%-skatten ikke skulle ske ved at skære ned på den offentlige sektor, således som Venstre's skatteminister Anders Fogh Rasmussen havde foreslået, men gennem omlægninger i skattesystemet. En af uenighederne i regeringen blev derved tydeligt blotlagt.

Venstres landsmøde den 22.-23. september formede sig som en stærk manifestation af et enigt parti i fremgang under en uantastet og stærk ledelse. Tonen over for Socialdemokratiet var bestemt ikke imødekommende og enhver tanke om et bredt regeringssamarbejde med Socialdemokratiet blev pure afvist. Afstanden i meldingerne fra de radikales landmøde og fra Venstres var til at tage og føle på.

Landsmøderne havde således udfyldt deres sædvanlige funktion: oprustning af partioorganisationerne, profilering af de principielle standpunkter og markering af egen mission i dansk politik. At det ikke blev nemmere for parlamentarikerne bagefter at forhandle sig frem til kompromisser hører med i vurderingen.

Ved Folketingets åbning den 2. oktober fremlagde regeringen sine forslag og planer herunder afskaffelsen af 6%-skatten, nedsættelse af virksomhedsbeskatningen fra 50% til 40%, forhøjelse af standardfradraget fra 3% til 4%, ialt skatteomlægninger på omkring 9 mia kr. over to år. Socialdemokratiet, som dagen før havde fremlagt sit eget skatteforslag, hvori bl.a. også indgik en regulering af 6%-skatten samt sænkelse af diverse afgifter, erklærede sig parat til forhandlinger med regeringen. Men under åbningsdebatten lykkedes det partierne at tale sig mere fra hinanden end nærmere hinanden. Uenigheden koncentreredes især om to områder: finansieringen af skattelettelserne (hvor skønet over statens underskud for 1990 på 30 mia ikke lettede situationen) og den sociale afbalancering af skattereformen.

I de følgende uger fortsatte sonderingerne mellem regeringen og Socialdemokratiet. Udspil og notater udveksledes og pessimistiske meldinger fra 4-partsdrøftelsernes forløb annonceredes, men om noget gennembrud eller sammenbrud var der ikke tale om end-

nu. Forhandlingerne satte sit præg på forløbet af Det konservative Folkepartis landsmøde i Ålborg den 3.-4. november. Statsminister Poul Schlüter bebudede i sin afsluttende tale, at regeringen ville fremsætte et »slutoplæg« til de forhandlinger, der skulle finde sted med Socialdemokratiet den 7. november, et oplæg der ville indeholde »lettelser til lavindkomstgrupperne« og en »udvidet erhvervspakke«. Skulle Socialdemokratiet afvise at indgå forlig på dette nye grundlag, lod statsministeren forstå, at et valg ville blive resultatet. Dermed havde han strammet forhandlingsklimaet ganske betydeligt, en stramning som var helt i overensstemmelse med stemningen på landsmødet, hvor partiets nestor, tidligere finansminister Poul Møller, høstede bragende bifald på at formulere partiets valglogan: Schlüter igen, hvad ellers!

Den 7. november holdt regeringen og Socialdemokratiet et 7 timers langt møde om en helhedsløsning på Marienborg. Begge parter erklærede i varierende tonefald, at der var sket væsentlige fremskridt under forhandlingerne. Disse videreførtes i de følgende dage med endnu flere udspil fra begge sider. Optimismen fra den 7. november blev imidlertid efter et møde den 13. november afløst af noget, der lignede et egentligt sammembrud. Det, der stadig skilte parterne, var en uenighed om finansieringen af skattelettelserne på ca. 3 mia. kr.

Socialdemokraterne placerede entydigt ansvaret for det skete hos Venstre, hvis folketingsgruppe skulle have pålagt skatteminister Anders Fogh Rasmussen at gå imod enhver form for yderligere indrømmelser fra regeringens side. Dette afvist selvfølgelig af Venstre, som på sin side henviste til yderligere krav, som Socialdemokratiet havde stillet. Spillet om ansvarsplacering for det valg, som nu forekom nærliggende, var igang.

Regeringens næste træk var, at den ville fremlægge dens senest udarbejdede forslag til forhandling i Folketinget, samtidig med at den erklærede sig parat til yderligere forhandlinger. Socialdemokratiet fandt, at dette blot var en manøvre for at give en god scenisk baggrund for udskrivelsen af valget. Ingen af parterne ville dog benægte, at de faktisk var meget tæt på at være enige. Symptomatisk for situationen var den radikale gruppeformand Marianne Jelveds bemærkning om, at det var for dumt, hvis de ikke kunne blive enige, for forliget kunne laves på en halv time!

I et sidste forsøg på at nå til enighed mødtes parterne den 21. november. Mødet endte dog med en konstatering af det endelige sammenbrud. Tidsplanen for 6%-skattens afskaffelse samt finansieringen var de afgørende knaster. Torsdag den 22. november skulle regeringens forslag til 1. behandling, men inden den påbegyndtes, meddelte statsministeren, at han udskrev valg til afholdelse onsdag den 12. december 1990. Meget var i de foregående år forandret i den parlamentariske praksis, nu faldt også tirsdagen som valgdag!

Med til en vurdering af forhandlingsforløbet hører de meldinger, der kom fra andre de partier. Skatteforslagene var hele tiden blevet betragtet som forslag, der skulle forhandles i kredsen af skattereformpartierne. Det ville sige, at også Kristeligt Folkeparti og Centrumdemokraterne skulle inddrages i et eventuelt endeligt forlig.

Her var det nok ikke uden betydning, at Centrumdemokraternes formand Mimi Jacobsen på partiets landsmøde den 10.-11. november i endog særdeles skarpe vendinger rettede angreb på Venstre, samtidig med at hun roste Socialdemokratiets »fornuftige og pragmatiske holdning«. Hun fandt, at Centrumdemokraterne måske skul-

le til at bløde lidt op på dets hidtidige opfattelse af, at det kun var den borgerlige blok, der kunne føre Danmark i den rigtige retning; det var i hvert fald hverken Venstre eller de konservative, der skulle definere Centrumdemokraternes form for borgerlighed. Regeringens forslag om skattelettelse blev karakteriseret som usaglige og forslagene vedrørende erhvervslivet for skadelige. Hun gjorde sig afslutningsvis til talsmand for dannelsen af en bred flertalsregering. For socialdemokraternes partistrateger måtte disse meldinger være endog meget velkomne.

Finansloven for 1990 var blevet vedtaget med Fremskridtspartiets stemmer. Denne alternative mulighed, hvis et forlig med Socialdemokratiet igen glippede, syntes i løbet af efteråret at svinde mere og mere ind. Årsagen var den traditionelle, men nu hastigt accelererende uenighed i Fremskridtspartiet, en uenighed der kulminerede med partiets definitive sprængning den 13. november. Med hovedbestyrelsens beslutning (Økonomi og Politik 1990 nr.3 side 65) om ikke at ville godkende kandidaters opstilling, hvis disse ikke overholdt gruppedisciplinen, lå der en latent fare for Mogens Glistrup i, at han ville blive offer for denne bestemmelse på et tidspunkt, hvor det ville være for sent at samle det krævede antal underskrifter til anmeldelsen af et nyt parti.

Partiets landsmøde den 29.- 30. september fandt sted i skyggen af hans meddelelse om, at han var parat til at danne et nyt parti, hvis han ikke kunne få garanti for at kunne opstille for Fremskridtspartiet. Landsmødet blev som så ofte før domineret af striden mellem Pia Kjærsgaard-fløjen og Glistrup-fløjen, men nu med en endnu klarere overvægt til den førstnævnte i de afstemninger der fandt sted om f.eks. at give Mogens Glistrup veto-ret i hovedbestyrelsen og om nedlæggelse af Pia Kjærsgaards position som politisk ordfører.

Den 12. november kunne pressen meddele, at Mogens Glistrup havde stiftet et nyt parti, Trivselspartiet. Den 13. november holdt Fremskridtspartiets folketingsgruppe et møde, hvor han fik forelagt en erklæring til underskrift, som forpligtede ham til at underkaste sig gruppedisciplinen og undlade at stifte et nyt parti. Da han nægtede at underskrive, blev han med 8 stemmer mod 7 (een undlod) ekskluderet af gruppen. Tre andre fulgte Mogens Glistrup. Flere års strid var endt med en sejr til dem, der ønskede, at Fremskridtspartiet skulle være et traditionelt politiske parti, der kunne indgå forlig og holde forligene. Mogens Glistrup var dog stadig medlem af partiets hovedbestyrelse, idet hans livsvarige medlemskab kun kan ophæves med $\frac{2}{3}$ flertal på et landsmøde, - unægtelig en bizar situation.

Også Venstre oplevede uro. Den 6. november meddelte folketingsgruppens næstformand og formand for Det udenrigspolitiske Nævn Bjørn Elmquist, at han brød med Venstre. Den direkte anledning var en desavouering i gruppen af nogle udtalelser han var kommet med i anledning af forhenværende forbundskansler Willy Brandts rejse til Bagdad for at skaffe gidsler fri. Han begrundede imidlertid sin beslutning med yderligere at anføre, at Venstre var ved at blive et decideret højreparti, som under ingen omstændigheder var interesseret i at slutte et forlig med Socialdemokratiet og at ledelsen i partiet de facto forhindrede demokratiske forhold. Et par dage senere imødekom Det radikale Venstres gruppe en ansøgning fra ham om optagelse. Ved valgets udskrivelse blev han opstillet for de radikale i Glostrup kreds.

Den 22. november begyndte officielt en af de korteste valgkampe nogensinde og efter mange kommentatorers og opinionsmålingers mening også en af de mest overflødige og i sin substans uforståelige valgkampe. Partierne havde jo selv gentagne gange med-

delt, at det i realiteten var meget lidt, der skilte dem. Derfor blev valgkampen også meget hurtigt koncentreret om de to tilbagevendende og centrale temaer: hvem skulle have regeringsmagten efter valget og hvilket overordnet samfundssyn skulle dominere lovgivningen.

Regeringspartierne erklærede, at de gik samlet til valg for at få et styrket mandat til at fortsætte regeringssamarbejde og til at gennemføre den strandede helhedsplan. Men efterhånden som valgkampen skred frem, blev det tydeligere og tydeligere, at regeringspartierne havde endog meget svært ved at koordinere deres kampagner. Signalforvirringen blev ganske mærkbar.

Venstre valgte at fortsætte i de tidligere valgkamps fodspor med en meget kraftig agitation for øget individuel selvbestemmelse og reduktion af den offentlige sektors samlede størrelse og betydning. Det liberale grundsyn blev konsekvent og skarpt sat op som et modstykke til den socialdemokratiske samfundsmodel. For Venstre var og blev valgkampen i sidste ende en kamp mod Socialdemokratiet, hvilket ikke just harmonerede med de radikales indstilling.

For Det konservative Folkeparti blev valgsloganet »Schlüter igen – hvad ellers?« og dermed klart med hovedvægten på regeringsspørgsmålet. Fastholdelsen af det borgerlige samarbejde havde en klar førsteprioritet og netop heri lå en af kimene til signalforvirringen. Valgkampen var nemlig knapt begyndt før statsminister Poul Schlüter lod forstå, at han ikke på forhånd ville udelukke, at regeringen efter valget kunne blive udvidet med Centrumdemokraterne og/eller Kristeligt Folkeparti. Denne mulighed fastholdt han senere i valgkampen under et vælgermøde på Askov Højskole, og det selvom Det radikale Venstre havde vendt sig meget skarpt mod disse udtalelser. De radikale fandt, at Cen-

trumdemokraterne – gennem dets afvisning af at støtte helhedsplanen i den foreliggende form – på forhånd havde udelukket sig fra at kunne blive optaget i regeringen. Desuden var de radikale dybt uenige med Centrumdemokraterne på en række områder og nærede en ikke ubegrundet frygt for, at Centrumdemokraterne var på vej til at overtage de radikales rolle som det udslagsgivende midterparti.

Med sloganet »Med Mimi mod midten« søgte Centrumdemokraterne nemlig bevidst mod denne position. Partiet fremhævede konstant nødvendigheden af, at Socialdemokratiet blev inddraget i en bred flertalsregering, og nævnte også at partiet var parat til at vælte den borgerlige regering, hvis den fastholdt den nuværende udformning af helhedsplanen efter valget, men CD fremhævede også, at det var et klart borgerligt parti, og at det aldrig ville stille et mistillidsvotum til regeringen. Valgkampen viste således klart den intensiverede konkurrence, der var mellem midterpartierne om at besidde positionen som den magtfulde »tunge på vægtskålen«.

Valgkampens mest overraskende og nye træk var dog Socialdemokratiets kampagnestrategi. I de tre foregående valgkampe havde partiet fulgt en konfrontationsorienteret linje mod den borgerlige regering. Det socialdemokratiske alternativ var blevet sat skarpt op og partiet havde for første gang i dets historie under valgkampen i 1987 på forhånd erklæret, at det var rede til at indgå i et regerings-samarbejde med Socialistisk Folkeparti, hvis de tilsammen fik flertal. Disse toner var totalt fraværende nu. I stedet slog partiet uaf-ladeligt på nødvendigheden af »et bredt samarbejde« i Folketinget, på »brede, stabile og ansvarlige løsninger« af samfundets problemer og sidst men ikke mindst på dannelsen af en bred flertalsregering, underforstået under socialdemokratisk ledelse.

Hos Venstre og konservative var frustrationen over, at Socialdemokratiet ikke var til at lokke ud »i åben kamp« stigende og kammede over, da den konservative gruppeformand – ifølge egen opfattelse ment som en morsomhed – udtalte, at Svend Auken måtte have gået til psykolog eller tog valium, siden han kunne beherske sig så meget. Efterhånden som de daglige meningsmålinger viste stærkt øget tilslutning til Socialdemokratiet, koncentrerede Venstre og Det konservative Folkeparti sig om at advare mod det »røde flertal«. Det radikale Venstre måtte frygte visdommen i det afrikanske ordsprog, at når elefanterne slås, er det græsset, der bliver trådt ned.

13 partier deltog i valget. Mogens Glistrup formåede ikke at samle det fornødne antal underskrifter, så Trivselspartiet kunne opstille. I stedet indgik han en aftale med Fælles Kurs om en fællesopstilling. Den svindende tilslutning til venstrefløjspartierne ved de sidste valg havde foranlediget, at Venstresocialisterne, Danmarks kommunistiske Parti

og Socialistisk Arbejderparti for at undgå stemmespild var indgået i et valgsamarbejde på: Enhedslisten. Endelig deltog Retsforbundet, De Grønne og Humanistisk Parti i valget.

Valgdeltagelsen fortsatte med at falde. Ikke siden 1953 havde den været så lav. Et ikke uvæsentligt memento til politikerne. Valget skabte ikke nogen afgørende ny situation, idet den fundamentale skillelinje i dansk politik mellem den borgerlige og den socialistiske lejr ikke blev væsentligt forrykket til trods for de store forskydninger, der vitterligt skete mellem partierne. Det sædvanlige mønster, hvor partierne inden for hver blok udvekslede stemmer, gentog sig. Der var stadig borgerligt flertal, men det var blevet mindre, og det kunne kun manifestere sig, hvis alle partierne til højre for Socialdemokratiet kunne blive enige.

Valgets ubestridte vinder var Socialdemokratiet, som med en mandatfremgang på 14 oplevede den største valgsejr i efterkrigsti-

Valgresultat 1984-1990. Antal mandater i parentes.

	1984	1987	1988	1990
SF	11,5 (21)	14,6 (27)	12,9 (24)	8,3 (15)
SD	31,6 (56)	29,3 (54)	29,6 (55)	37,4 (69)
RV	5,5 (10)	6,2 (11)	5,5 (10)	3,5 (7)
KRF	2,7 (5)	2,4 (4)	2,0 (4)	2,3 (4)
CD	4,6 (8)	4,8 (9)	4,6 (9)	5,1 (9)
KF	23,4 (42)	20,8 (38)	19,2 (35)	16,0 (30)
V	12,1 (22)	10,5 (19)	11,8 (22)	15,8 (29)
FRP	3,6 (6)	4,8 (9)	8,9 (16)	6,4 (12)
VS	2,7 (5)	1,4 (8)	0,6 (0)	– –
FK	– –	2,2 (4)	1,9 (0)	1,8 (0)
Grønne	– –	1,3 (0)	1,3 (0)	0,9 (0)
Enhedsl.	– –	– –	– –	1,7 (0)
Andre	2,3 (0)	1,6 (0)	0,8 (0)	0,5 (0)
Nettoforskydning	10,8	9,1	6,1	12,1
»Spildte stemmer«	2,3	5,2	4,6	4,9
Valgdelt.	88,4	86,7	85,7	82,8

den, en fremgang som for en væsentlig dels vedkommende blev betalt af Socialistisk Folkeparti, som gik 9 mandater tilbage. Venstre kunne notere pæn fremgang og var nu tæt på at overhale Det konservative Folkeparti, som måtte tåle det 3. nederlag i træk. Endnu blev der dog ikke sat spørgsmålstegn ved de konservatives eller Poul Schlüters lederstilling. Fremskridtspartiet slap helskindet igennem valget trods splittelsen og mistede kun de 4 mandater partiet allerede var reduceret med før valget. Centrumdemokraterne og Kristeligt Folkeparti holdt status quo. Ingen af de øvrige opstillede partier kom over spærregrænsen på 2%.

Den vigtigste umiddelbare konsekvens af valget var, at de radikales tilbagegang på 3 mandater førte til, at partiet dagen efter valget meddelte, at det trak sig ud af regeringen. Partiets første deltagelse i en mindretalsregering var blevet mærkbart straffet af vælgerne.

Der kunne dog ikke ske noget officielt de første dage efter valget, fordi statsministeren var til EF-topmøde i Rom. Det forhindrede selvfølgelig ikke de hjemmeværende politikere i at have underhåndskontakter med hinanden. Især Socialdemokratiet arbejdede ihærdigt på at bane vejen for en bred flertalsregering under socialdemokratisk ledelse. Især søgte Socialdemokratiet at aftvinge Centrumdemokraterne en klar stillingtagen til de i realpolitisk henseende gensidigt udelukkende meldinger dette parti var kommet med under valgkampen: behovet for en flertalsregering hvori Socialdemokratiet indgik og fastholdelsen af Poul Schlüter som statsminister.

Resultatet af sonderingerne blev, at samtlige borgerlige partier fastholdt Poul Schlüter, som den der skulle lede en regering. Han tilbød Centrumdemokraterne og Kristeligt Folkeparti at genetablere Firkløverregerin-

gen, hvilket de dog hurtigt afslog. Tilbage var herefter kun dannelsen af en KV-regering, som blev udnævnt den 18. december 1990. Foran den lå en finanslov, skatte-spørgsmålet, dagpengereformen, overenskomstfornyelserne og meget, meget mere. Med kun 59 mandater bag sig og iøvrigt hvilende på en meget usikker parlamentarisk basis, var spåkonerne ikke i tvivl om, at den ville få en kort levetid.

KV-Ministeriet:

Statsminister: Poul Schlüter (KF)
 Udenrigsminister: Uffe Ellemann-Jensen (V)
 Finansminister: Henning Dyremose (KF)
 Økonomi- og skatteminister: Anders Fogh Rasmussen (V)
 Forsvarsminister: Knud Enggaard (V)
 Undervisnings- og forskningsminister: Bertel Haarder (V)
 Justitsminister: Hans Engell (KF)
 Indenrigsminister og minister for nordisk samarbejde: Thor Pedersen (V)
 Landbrugsminister: Laurits Tørnæs (V)
 Kirke- og kommunikationsminister: Torben Rechendorff (KF)
 Boligminister: Svend Erik Hovmand (V)
 Fiskeriminister: Kent Kirk (KF)
 Arbejdsminister: Knud Erik Kirkegaard (KF)
 Industri- og energiminister: Anne Birgitte Lundholt (KF)
 Sundhedsminister: Ester Larsen (V)
 Trafikminister: Kaj Ikkast (KF)
 Miljøminister: Per Stig Møller (KF)
 Socialminister: Else Winther Andersen (V)
 Kulturminister: Grethe Rostbøll (KF)